

VYSK. JONAS BORUTA, SJ

Vilniaus universitetas

POŽIŪRIO Į VYSKUPO MOTIEJAUS VALANČIAUS ASMENĮ IR VEIKLĄ PATIKSLINIMAI

Minint vysk. M.Valančiaus gimimo 200-ųjų metų jubiliejų daug nuveikta mėginant pažvelgti į šį išymų mūsų krašto religinio, bažnytinio ir kultūrinio gyvenimo veikėją XX–XXI a. žmogaus žvilgsniu.

Iki XX a. pabaigos į M.Valančių, net kaip į Katalikų Bažnyčios vyskupą, buvo įprasta žvelgti pro lietuviško tautiškumo akinius – visą dėmesį skiriant jo milžiniškam įnašui į XIX a. tautinio atgimimo sąjūdį. Jau prieškario metais vykusio istorikų Vaclovo Biržiškos ir Juozo Stakausko polemika¹ liudija, kad ši asmenybė peržengia vienos – tautinio atgimimo – problematikos ribas. Malonu, kad jubiliejinių metų išvakarėse pasirodžiusi V.Merkio monografija², – tiek joje pateikta medžiaga, tiek pats monografijos pavadinimas: „Motiejus Valančius – tarp katalikiškojo universalizmo ir tautiškumo“, – skatina nagrinėti M.Valančiaus temą platesniu aspektu.

Šių eilučių autorius yra mėginęs atkreipti klausytojų dėmesį į kai kurias būtinas vysk. M.Valančiaus veiklos vertinimų korektūras. Pirmiausia, kas buvo jo tokios įvairialypės, įvairiasluoksnės veiklos pagrindas, akstinas ir variklis – ar lietuviškas tautinis sąmoningumas, ar evangelinis krikščioniškasis dėmesys paprastai liaudžiai, eiliniam neturtingam, nekilmingam žmogui? Arba trumpiau – lietuviškumas ar liaudiškumas? Pasak A.Alekno, XVII a. katalikų dvasininkijos Lietuvos–Lenkijos valstybėje vienas iš svarbiausių trūkumų buvo jos pataikavimas visuomenės elitui, maža dėmesio skiriant krašto gyventojų daugumai – paprastai liaudžiai (beje, kalban-

¹J. Stakauskas, „Valančiaus laikų lietuviškas darbas“, *Tiesos kelias*, 1938, nr. 3, p. 133–144; nr. 4, p. 203–212; nr. 7–8, p. 503–515; nr. 11, p. 740–750. **Polemika:** V. Biržiška, „Iš vysk. M.Valančiaus veiklos“, *Mūsų senovė*, 1938, t. 2, nr. 3(8), p. 355–371. J.Stakauskas, „Valančiaus lietuviybės klausimas (Atsakymas p. prof. Vacl. Biržiškai)“, *Židinys*, 1939, nr. 1, p. 43–66; J.Stakausko straipsnis, polemisis V.Biržiškos straipsnis ir J.Stakausko atsakymas 1994 m. vėl buvo paskelbta (J.Stakausko straipsniai sutrumpinti). Žr. : *Lietuvių atgimimo istorijos studijos*, Vilnius, 1994, t. 7: *Atgimimas ir Katalikų Bažnyčia*, p. 342–407.

²V. Merkys. *Motiejus Valančius. Tarp katalikiškojo universalizmo ir tautiškumo*, Vilnius, 1999.

čiai lietuviškai)³. M.Valančius buvo pirmasis vyskupas mūsų krašto Bažnyčios istorijoje ne tik kilęs iš paprastos liaudies, t.y. valstiečių, bet dar svarbiau – jis buvo vyskupas, ryžtingai pasukęs mūsų krašto Bažnyčios sielovados veiklą į liaudį, į lietuviškai kalbančią krašto gyventojų daugumą. Ir manau, kad šio apsisprendimo pagrindinis motyvas buvo ne tik vyskupo M.Valančiaus valstietiška kilmė, bet ir jo noras būti ganytoju pagal Evangeliją, – ne tik reikšmingųjų, bet ypač mažutėlių ganytoju⁴.

Geriau susipažinus su medžiaga, pateikta V.Merkio monografijoje, taip pat A.Alekno knygoje⁵, nesunku pastebėti, kad vysk. M.Valančiaus dėmesio, ne mažiau nuoširdaus, sulaukė ne tik lietuviškai/žemaitiškai kalbantys Lietuvos valstiečiai, bet ir kitos jo vadovaujamoje vyskupijoje gyvenusios tautinės mažumos: latviai ir net žydai, su kuriais, beje, savo blaivybės akcijoje M.Valančius turėjo nemaža konfliktinių situacijų, tačiau, kaip liudija M.Valančiaus straipsnelio apie žydus pabaiga, net ir tuomet jis neužmiršo laikytis evangelinio artimo meilės įsakymo, įpareigojančio mylėti kiekvieną žmogų, net ir tą, su kuriuo konfliktuojama, kaip save patį⁶. Šią išvadą patvirtintų ir V.Merkio monografijoje skelbiamas M.Valančiaus juridinis testamentas, kur testamentą vykdytojais įpareigojami padalyti finansinę paramą ne tik krikščionims elgetoms, bet ir neturtingiems žydams⁷.

Šia proga norėčiau dar kartą pateikti visą „Valančiaus asmens charakteristikos“ tekstą, kurį parašė tarpukario Lietuvos žydų atstovas N.Beiniševičius (beje, vienas iš Tarptautinės nacių ir sovietų okupacinių režimų nusikaltimų tyrimo komisijos narių, atstovaujantis Pasaulio žydų bendruomenei, yra jo giminaitis). Štai šis tekstas:

„Vyskupas Valančius, pirmas susipratęs lietuvis, pasiekęs tokią aukštą vietą dvasinėj hierarchijoje, jau dabar apipintas padavimais. Ir žydų tarpe užsiliko padavimų apie jo draugiškumą žydams. Čia norėčiau papasakoti keletą tokių faktų (gal jie jau kiek apaugę padavimais) apie šio didžiojo lietuvių kultūrintojo nusistatymą žydų atžvilgiu.

Kauno kunigų seminarijos knygyne yra hebrajiškas raštas, aptaisytas knygos pavidalu. Jis apdarytas raudona drobe, viršelyje nupieštas didelis paaukuotas „Dovydo skydas“. Knyga rašyta tokiu raštu, kaip paprastai žydų rašomi Toros ritiniai, iš kurių sinagogoje skaitomas Šventasis Raštas. Gale yra daug parašų. Šis dokumentas buvo įteiktas Valančiui prieš 70 metų Vilkijos žydų bendruomenės. Pirmame puslapyje, matyt, senovinio minėtos

³ A. Alekna, *Katalikų Bažnyčia Lietuvoje*, Kaunas, 1936.

⁴ Vysk. J.Boruta, SJ, „Moderniųjų laikų Lietuvos žmonių ganytojas“, *LKMA Metraštis*, 2001, t. 18, p. 11–16.

⁵ A.Alekna, *Žemaičių vyskupas Motiejus Valančius*, Klaipėda, 1923.

⁶ M.Valančius, *Vaikų knygelė*, Vilnius, 1992, p. 118; Vysk. J.Boruta, SJ, „Katalikų Bažnyčia ir lietuvių-žydų santykiai XIX-XX a.“, *LKMA Metraštis*, 1999, t. 14, p. 16–18.

⁷ V.Merkys, min. veik., p. 763–765.

bibliotekos knygininko parašyta lenkiškai, kad šis raštas yra įteiktas Valančiui Vilkijos žydų bendruomenės už jo aukas žydų beturčiams. Matyt, Valančius aukodavo ir žydų varguomenei. Bet bibliotekininkas turbūt nemokėjo hebrajiškai, nes tikrasis rašto turinys yra toks: Vilkijos žydai – Vilkijos žemė priklausė Kauno vyskupystei – prašo M.Valančių, anuo metu Kauno vyskupą, pasigailėti jų, atkreipti dėmesį į jų vargingą padėtį, į nuskurdinčius juos gaisrus ir atleisti juos nuo činšo už žemę, kurioj pastatyti jų namai, nes „mes gyvename dvasininkų valdžios šešėlyje“.

Man taip pat žinomi faktai, kad M.Valančius buvo susibičiuliavęs su žydų rašytoju A.Mapu. Pirmą kartą jie susitiko pas ano meto Kauno gubernatorių ir nuo to laiko jie dažnai susitikdavo ir kalbėdavo apie žydus ir žydiškumą. Šie pasikalbėjimai įgalino M.Valančių pažinti tikrąją žydų padėtį. Mano senelis M.Segalis buvo A.Mapu jaunystės draugas bei narys Viliampolės komiteto aprūpinti neturtingiems žydams maca. Jis pasakodavo, jog Valančius kasmet pasikviesdavo per Velykas to komiteto bei atitinkamo Kauno komiteto narius ir dosniai aukodavo.

Kartą vyskupas Valančius taip pat energingai pasipriešino prasimanymui, kad žydai vartoja kraują.

Prieš kokius 70 metų – Valančius buvo tada Kauno vyskupas – Velykų išvakarėse Kaune pasklido žinia, jog žuvo mažas krikščionių vaikas, ir piktos valios žmonės tuoj paleido gandą, kad žydai yra pagrobę šį vaiką ir norį jį užmušti ritualiniais tikslais. Buvo tvirtinama, kad vaikas yra paslėptas žydo Soloveičiko namuose (vienas tų garsiųjų turtuolių Soloveičikų, gyvenusių Kaune karaliaus Poniatovskio laikais), kurie stovėjo kaip tik prieš Baziliką, dabartinė Valančiaus gatvė (anuo metu ji buvo vadinama Tiltu gatve). Šio namo jau nėra ir jo vietoje yra p. Segalsono namai. Kurstytojai ragino gyventojus tuoj po pamaldų Velykų išvakarėse tiesiog iš bažnyčios pulti Soloveičiko namus ir išvaduoti tariamąją auką ir paskui atkeršyti Kauno žydams.

Soloveičikas, sužinojęs apie skleidžiamą prasimanymą bei rengiamą užpuolimą, kreipėsi į Valančių prašydamas pasigailėti žydų ir nuraminti Kauno krikščionis. Valančius jį užtikrino, jog nieko bloga neatsitiks. Bet jis įsakė jam Velykų naktį gerai užrakinti savo namus ir nieko iš namiškių neleisti į gatvę.

Velykų naktį, kurios Kauno žydai taip bijojo, kai Bazilikoje susirinko maldininkai, Valančius savo pamoksle iškilmingai pareiškė, jog žydai nepaslėpė krikščionių vaiko ir kad visi gandai yra prasimanymas be jokio pagrindo. Tuos gandus, sakė vyskupas, platina krikščionybės priešai. Jis paragino maldininkus neklausyti kurstytojų ir ramiai išsiskirstyti po namus. Žmonės paklausė jo, ir Kauno žydai išvengė nelaimės.

Vyskupas Valančius iš viso buvo pasiryžęs padėti kiekvienam vargstančiam žmogui be tautybės ir tikybės skirtumo. Bazilikos kieme vyskupas augindavo daug balandžių. Jų buvo įvairių rūšių bei spalvų ir aukštieji Bazilikos bokštai buvo jais tiesiog aplipę. Jie jau net nebijodavo varpų dundesio.

Vyskupas leisdavo pjauti tuos balandžius maistui tik tada, kai jie buvo skiriami ligoniams. Čia jis nedarydavo jokio skirtumo dėl ligonio tautybės ar tikybės.

Valančius brangino kiekvieno žmogaus gyvybę, kad ir kokios jis būtų tikybės ar tautybės.

Tegu ši altruistinė dvasia, kurios buvo kupinas didysis lietuvių tautos švietėjas, eina paveikslu ir mūsų laikams...⁸

Taigi tikrai evangelinė krikščioniška laikysena, kurios pagrindas – artimo meilės įsakymas.

Dar norėčiau apžvelgti, kokią vietą ne tik Lietuvos, bet ir Visuotinės Bažnyčios istorijoje užima vysk. M.Valančius. Su kuo jį iš XVIII–XIX a. Bažnyčios ganytojų ir veikėjų galėtume lyginti.

Manyčiau, kad vysk. M.Valančius visu savo dvasingumu ir sielovadinio darbo stiliumi – tikėjimo ir proto blaivumu, dėmesiu ir meile paprastam liaudies žmogui – labai artimas to paties Šviečiamojo amžiaus vyskupui Šv. Alfonsui Liguori (1696–1787). Tai matyti iš toliau aptariamos knygelės „15 maldos dienų su Alfonsu Liguori“⁹.

„Katalikų pasaulio“ leidykla leidžia nedidelių knygelių seriją „15 maldos dienų su...“ kuriuo nors iš Šventųjų. 1998 m. išleista „15 maldos dienų su Šv. Augustinu“. Šiomet, t.y. Šventaisiais Jubiliejiniais 2000-aisiais metais – „15 maldos dienų su Šv. Alfonsu Liguori“. Noriu pasidalyti keletu minčių, kurias radau toje knygelėje.

Pirmiausia trumpai apie Šv. Alfonsą Liguori.

Tai buvo Apvaizdos siųstas Šventasis. XVIII amžiuje Šv. Alfonsas išvaduoja Bažnyčią iš baimės ir jansenizmo, atveria ją vilčiai, ypač savo raštais stengiasi, kad dvasingumas įsiskverbtų į visus visuomenės sluoksnius, net ir į pačių skurdžiausių¹⁰.

Iš tiesų Alfonsas Liguori – vargdienių kunigas, misionierius. Tačiau pas vargdienius jis eina kartu su Bažnyčia, su jo paties įkurta misionieriška redemptoristų bendruomene: jis „pasistato palapinę“ tarp to meto pastoracijos apleistų žmonių. Jiems skelbia gerąją Išganymo naujieną, Dievo meilę. Jis moko juos tikėti ir melstis, kad šie atsiverstų ir taptų tikrais Tėvo vaikais, kad jie leistųsi apšviečiami Šventosios Dvasios, prisikėlusio Jėzaus¹¹.

⁸ N. Beiniševičius, Valančius ir žydai, *Apžvalga* (Žydų visuomeninės minties savaitraštis), Kaunas, 1937, nr. 5, p. 2.

⁹ J.-M. Ségalen, *15 maldos dienų su Šv. Alfonsu Liguori*, Vilnius, 2000, 103 p.

¹⁰ J.-M. Ségalen, min. veik., p. 10.

¹¹ J.-M. Ségalen, min. veik., p. 10.

Popiežius Jonas Paulius II savo 1987 metų rugpjūčio 1 dienos laiške „*Spiritus Domini*“ rašė:

„Iš Bažnyčios istorijos bei žmonių pamaldumą liudijančių dokumentų matyti, kad Šv. Alfonso raštai visada bus aktualūs.

Šv. Alfonsas buvo didelis žmonių draugas – paprastų žmonių iš skurdžiausių Neapolio kvartalų, vargdienių, amatininkų ir ypač valstiečių. Gebėjimas suprasti paprastą žmogų apibūdina visą Alfonso – misionieriaus, vyskupo, ordino įkūrėjo, rašytojo – gyvenimą.

Kaip misionierius, jis ieškojo „kaimuose bei gyvenvietėse tamsių ir labiausiai apleistų sielų“, kreipėsi į jas pačiu tikriausiu ir nuoširdžiausiu būdu. Jis atnaujino Dievo Žodžio skelbimo būdus bei pamokslų turinį, kad šie būtų paprasti, bet uždegantys. Jis siekė, kad visi galėtų suprasti.

Kongregacijos įkūrėjas norėjo suburti grupę sekėjų, kurie, sekdami jo pavyzdžiu, ryžtingai apsispręstų rūpintis labiausiai apleistais žmonėmis ir visam laikui įsikurtų netoli jų. Jo – vyskupo – namai buvo atviri visiems, tačiau vargdieniai ir neturtėliai ten buvo ypač laukiami. Jų labui jis skatino visuomenines bei ekonomines iniciatyvas.

Šis išmintingas ir saikingas žmogus, kuris vis dėlto buvo tvirtas Kristus karys, <...> suprato, jog svarbiausia – priešiškomis filosofijoms priešpriešinti gyvą religiją, tikėjimą, išgyventą pačiose būties gelmėse. Vienas pats tuo metu, kai Bažnyčios mokymas atrodė toks silpnas, jis intuityviai suvokė, kad, norint grąžinti Bažnyčiai visą josios jėgą, neužtenka ginti ją kaip instituciją, bet reikia pagirdyti ją iš tikrų gyvenimo šaltinių, atkurti ją „mistiniame Kristaus kūne...“, Naujųjų laikų katalikiška siela pasižymės alfonsiškuoju dvoasingumu daug labiau, nei paprastai manoma“ (XVII–XVIII amžių Bažnyčia – didžiųjų sukrėtimų epocha, Fayard, 1958, p. 407–408)¹².

Šv. Alfonsas Liguori – Švietimo amžiaus Šventasis. Jo išsilavinimas visapusiškas: jis išmano literatūrą, matematiką, fiziką, astronomiją ir filosofiją, taip pat menas. Alfonsas rašo poemas, talentingai piešia. O muzikos srityje jis – pripažintas meistras. Jo tėvas, dievinęs muziką, atidavė jį mokytis pas Gaetaną Greką (Gaetano Greco, apie 1650–1728). Iš žymiausių šio garsaus muzikos mokytojo mokinių galima paminėti Domeniką Skarlatti (Domenico Scarlatti) ir J.B.Pergolezę (Pergolèse). Kaip rašo Teodulas Rej-Mermė, Alfonso „poemos ir melodijos prigijo dainingiausios pasaulio tautos folklore...“¹³

Alfonsas ilgai meditavo apie vaikelio Jėzaus paslaptį ir savo meditaciją perteikė raštu. Amžinasis Žodis iš Dievo tapo žmogumi, iš didelio – mažu, iš šeimnininko – tarnu, iš nekalto – kaltu, iš galingo – silpnu, iš priklausančio sau – priklausančiu visiems, iš palaiminto – kenčiančiu, iš turtingo – vargšu, iš išaukštinto – pažemintu¹⁴.

¹²J.-M. Ségalen, min. veik., p. 11.

¹³J.-M. Ségalen, min. veik., p. 60.

¹⁴J.-M. Ségalen, min. veik., p. 61.

Mąstyti apie Kalėdų paslaptį Alfonsui labai svarbu, nes taip pažįstamas tikrasis Dievo veidas. Tas netikėtas Dievas, pirmiausia įgavęs mažo žydu vaikelio bruožus. Tas meile mums degantis Dievas, ateinantis įžiebtį savo meilės ugnį visų žmonių širdyse, kad ir jie liepsnotų meile Jam ir savo žemės broliams bei seserims. Štai ką rašo Alfonsas vieno Kalėdų pamoklo pradžioje:

„Žydai švęsdavo šventę, kurią jie vadino „dies ignis“ – diena „ugnies, kuri pasirodė, kai Nehemijas, Šventyklos ir aukuro atstatytojas, atnašavo aukas“ (2 Mak 1,18). Taip ir reiktų vadinti Kalėdų dieną – tikrą ugnies dieną, kai Dievas, būdamas vaiko išvaizdos, pasirodė mums, kad įžiebtų mūsų širdyse meilės ugnį. „Aš atėjau įžiebtį žemėje ugnies“, – sakė Jėzus Kristus; Jo troškimas išsipildė. Kas pasaulyje prieš Mesijo atėjimą mylėjo Dievą? Jis buvo vos žinomas mažytėje Judėjos srityje, o ir ten kiek nedaug žmonių Jį temylėjo Jo atėjimo laikais! Visur kitur vieni garbindavo saulę, kiti – gyvulius, treči – akmens statulas, ketvirti – dar niekingesnius kūrinus. Tačiau, atėjus Jėzui Kristui, Dievo Vardas tapo skelbiamas visame pasaulyje ir mylimas daugybės sielų: per keletą metų Dievas tapo mylimas labiau nei per keturis tūkstančius metų nuo žmogaus sukūrimo¹⁵.

Šis pamokslas sukėlė nesutarimą su Neapolio dvaru. Juk jis taip išdrįso parašyti apie Betliejaus grotį:

„Įeikime: durys atviros; nėra durininko, kuris pasakytų: „Dabar įeiti negalima“. Monarchai gyvena užsidarę savo rūmuose, o tie rūmai apsupti kareivių; sunku pas juos patekti. Jūs būtinai norite su jais pasikalbėti? Kiek pastangų jums reikės padėti! Dažnai jūs būsite išprašyti lauk šiais žodžiais: „Ateikite kitą kartą, šiuo metu jūs negali priimti“. Visai kitaip su Jėzumi Kristumi: įgavęs vaiko išvaizdą, grotoje Jis kviečia pas save visus, kurie ateina; grotą atvira, be sargų ir be durų; taigi kiekvienas gali ten įeiti bet kuriuo metu, kada panorėjęs, ir aplankyti mažąjį Karalių, pasikalbėti su Juo ar net pabučiuoti Jį, jei iš meilės šito trokšta. Tad įeikite!.. Aplankykite tą meilų Vaikutį, verkiantį ēdžiose, ant varganų šiaudų. Pažiūrėkite, koks jis gražus, kokią šviesą Jis skleidžia, kokią meilę įkvepia; iš Jo akių į Jo trokštančias širdis lekia ugnies strėlės; Jo riksmas lyg liepsna degina Jo tikruosius draugus, „pats tvartelis, pačios ēdžios, – sako Šv. Bernardas, – šaukte šaukia mylėti tą, kuris jus taip myli“¹⁶.

Šis didysis Lietuvos ir Žemaičių vyskupas, taip pat Šviečiamojo amžiaus vaikas, jos formuotas, savo nuotaika ir apsisprendimais ganytojiškoje veikloje labai artimas Šv. Alfonsui Liguori – kryptis į varginguosius, apleistuosius, į kuriuos savo meilę nukreipia Žodis, tapęs Kūnu – Viešpats Jėzus, gimęs Betliejuje.

Vysk. Motiejaus Valančiaus epochos pabaigoje–XIX a. antrojoje pusėje pasirodė Valančiaus dvasia parašyta ir mūsų liaudies pamėgta „Aukso altoriaus“ maldaknygė. Kaip artimai Šv. Alfonso Liguori cituotoms mintims skamba „Aukso altoriaus“ Kalėdų malda:

¹⁵ J.-M. Ségalen, min. veik., p. 62.

¹⁶ J.-M. Ségalen, min. veik., p. 62.

„Garbė Dievui ant aukštybės! Garbė Tau, Vieszpatie Jezau! Kurs budamas amžinu ir nemirsztancziu, dėl mūsų žmonių – priėmėi kuną smertinį, budamas galinčiau – stojeis silpnu, budamas švencziausiu – priėmėi paveikslą nusidėjėlių, budamas ponu viso sutvėrimo – stojeis ubagu, budamas karaliumi amžių, apsidengei vargais ir paniekinimu. O Jezau! dėl malonės mūsų ant svieto užgimęs! Tavo palocius stainelė, Tavo sostas – prakartė, Tavo visas dvaras – pavargėlė Marija ir szv. Juzapas. Dėlko-gi, Vieszpatie Jezau! iszsižadėjęs skaiscziausio dangiszko palociaus, aprinkai tamsią stainelę? iszsižadėjęs žibanczio amžino garbės dangaus, aprinkai siaurą prakartę, o vietoje tarnavimo nesuskaitytų pulkų Angelų, apsirinkai tarnavimą jauccio ir asilo, ant Tavęs kvėpuojanczių? Tu, kursai skaistumu savo apszvieti dangų, o žemę apdengi teip gražiu žalumu ir su tiek turtų, dėlko neatėjai ant svieto, visu gražiausiame ir skaiscziausiam palociuje, aprėdytas žibėjimu ir garbe, o atėjai tokiam varge? O dėlto, mieliausis Vieszpatie, teip atėjai, idant į szirdis vargstanczių žmonių įlieti ramybę. Tuos visus varguolius vadin prie savęs, idant pas Tavę jieszkotu dangiszkos ramybės. Tu atsiliepi prie ju anais saldžiais Dieviszkais žodžiais: „Eikite pas Mane visi, kurie vargstate ir apsinkinti esate, o asz jus atgaiuinsiu“ (Ev. szv. Mat. XI, 28). O kaip saldu varguolems žmonėms glaustis prie Tavęs, kada Tu pats prie savęs teip maloneis žodžiais juos vadini! O koks džiaugsmas mumis Tau apieravoti vargus, kada Tu pats patyrei vargų nuo pirmos valandos Tavo užgimimo! O kokia saldybė verkti prie tavęs, o Jezau, kada Tu pats ne kartą verkei! O kaip-gi laimingi vargdienėlei, turinti už prietelį Tavę, o Jezau, kursai gali jų aszaras permāinyti į blizganczius žemcziuigus dėl amžinos jų karunos“.

Manau, kad Šv. Alfonso Liguori ir vyskupo Motiejaus Valančiaus dvasia nepaseno ne tik švietimo, pozityvizmo, bet ir XX/XXI amžių sandūros postmodernistinių laikų visuomenei, ypač mūsų krašto visuomenei, ji tikrai aktuali, reikalinga ir gali duoti gražių palaimos vaisių mūsų visų gyvenime.

Šių dviejų Šviečiamojo amžiaus ganytojų dvasinis panašumas gali patvirtinti mūsų nurodytą atsakymą, koks yra tikrasis M. Valančiaus dvasinis veidas.

CORRECTIONS OF THE ATTITUDES TOWARD THE PERSONALITY AND ACTIVITIES OF BISHOP M. VALANČIUS

Summary

The article reviews new attitudes, i.e. the attitudes at the turn of the XX–XXI centuries, to some aspects of the personality and activities of Bishop Motiejus Valančius (1801–1875). Before the turn of XX–XXI centuries the personality and activities of Valančius were evaluated and analyzed only in the context of the national consciousness of Lithuanians in the XIX century. The discussion of Vaclovas Biržiška and Juozapas Stakauskas concerning the question of Valančius's Lithua-

nian consciousness fixed in the interwar Lithuanian historiography already showed that the personality and activity of Valančius do not fit only in the narrow limits of the Lithuanian national movement. We state that the main driving force of the activity of Valančius was his Christian faith and priestly calling, a consequence of which Valančius directed and arranged his activities according to the Gospel, in which there is clear attention for the small, the poor and those of non-noble descent – the poor of the Lord (in Hebrew ‘anavim’). Thus, Bishop Valančius is significant in the history of our country’s Church not only as the first bishop to come from the peasantry, but also as the one who resolutely turned the pastoral activity of the Church of Lithuania toward the simple Lithuanian speaking common man. The key to understand the personality of Valančius is his Christian democracy, whereas his Lithuanian consciousness is a further consequence of his decision to direct his activity to the Lithuanian speaking people.

Bishop Valančius is compared to the Italian bishop and theologian of the Enlightenment, St. Alfonso Ligouri, who had a similar orientation.